

Broj: 329/2017
Podgorica, 7. novembar 2017. godine
MP/MP

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11 i 32/14) i člana 40 Pravila o radu Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", broj 53/14), nakon završenog ispitnog postupka daje

MIŠLJENJE

I Uvod

1. Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, mještani Srđevca, Crnče i Potoka Opštine Bijelo Polje putem imejla obratili su se krivičnom prijavom protiv odgovornih NN lica koja su izvršila pokop oboljele stoke (krava) od kvrgave kože na lokacijama Ravna stijena (Potoci) i na Stolićevcu (Prva kosa) Srđevac i to na nepropisano mjesto i bez saglasnosti mještana.

U prijavi su takođe naveli: da je na Ravnoj stijeni pokopano najmanje dvije krave, u blizini dječjeg igrališta, potoka i četiri izvorišta pitke vode; da su na Stolićevcu (Prvoj kosi) pokopane dvije krave, iznad izvorišta pitke vode koju koristi 15 domaćinstava sela Crnče, Srđevca, i Potoka; da su Prvoj kosi mještani negodovali zato što je pokop izvršen na nepropisano mjesto i bez saglasnosti mještana; da zahtijevaju da se pokopana stoka izmjesti sa pomenutih lokacija i da se nađe adekvatno mjesto koje neće ugrožavati vodu za piće mještanima pomenutih sela; da su sa pravom reagovali da se na pomenutim mjestima ne vrši pokop oboljele stoke o čemu postoje i svjedoci koji su 6. avgusta 2016. godine, bili na licu mjesta.

II Postupanje Zaštitnika

2. Povodom prijave Zaštitnik je pokrenuo ispitni postupak i aktom br. 329/17, od 16. juna 2017. godine, od Uprave za inspekcijske poslove - Odsjeka za veterinarsku inspekciju zatražio da saglasno svojim ovlaštenjima izvrši inspekcijski nadzor u Ravnoj stijeni (Potoci) i Stolićevcu (Prva kosa) Srđevac Opština Bijelo Polje, utvrdi pravo stanje stvari i ukoliko se pokaže da su navodi iz prijave osnovani preduzme odgovarajuće mjere i radnje.

3. Tim povodom Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, aktom br. 323/17-0301-2736/2, od 12. jula 2017. godine,

obavijestila je Zaštitnika: da je ta Uprava u skladu sa nadležnostima iz Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl.list CG", r.05/12,25/12,44/12,61/12,20/13,17/14,06/15,80/15), i člana 20 Zakona o veterinarstvu ("Sl.list CG" br. .30/12,48/15) odmah po saznanju o pojavi bolesti kvrgave kože u Makedoniji, preduzela aktivnosti prije pojave bolesti kvrgave kože u Crnu Goru pod oznakom "H I T N O"; da je dostavila dopis Skupštini opštine Bijelo Polje na ruke predsjednika Aleksandra Žurića, vezano za obezbjeđivanje mjesta za neškodljivo uklanjanje leševa goveda u slučaju pojave bolesti kvrgave kože goveda na teritoriji opštine Bijelo Polje, br: 323/16-0101-1917/2 od 18.jula 2016.godine; da je donijela Naredbu o mjerama za sprječavanje širenja i iskorijenjivanja bolesti kvrgave kože („Sl.list CG“, br.56/16) kojom je u tački 7 propisano :“Organi lokale uprave dužni su da: sprovedu hitnu dezinsekciju - sistemsko suzbijanje prenosioca bolesti komaraca i drugih insekata naročito na prostorima koji su pogodni za njihov razvoj; odrede lokaciju za zakopavanje usmrćenih i uginulih životinja i obezbijede mehanizaciju za zakopavanje; obavijeste Upravu o sprovođenju mjera iz podtač. 1 i 2 ove tačke.“ da je 1. avgusta 2016.godine opština Bijelo Polje imenovala svoje predstavnike za komisiju za procjenu štete i sprovođenje mjera na suzbijanju bolesti; da je Skupština Opštine Bijelo Polje bila dužna da odredi lokaciju za zakopavanje usmrćenih i uginulih životinja i obezbijedi mehanizaciju za zakopavanje vodeći računa da se zakopavanje vrši u neposrednoj blizini deponije za komunalni otpad ili na nekom drugom mjestu na odgovarajućem zamlištu kako bi se spriječilo zagađenje vodenih tokova ili bilo kakvo drugo zagađenje životne sredine (izbjegavati mjesta gdje su postavljeni podzemni vodovi, vodovodi, septičke jame i u čijoj su blizini bunari ili cistijerne sa pitkom vodom); da je nakon sprovedenog zakopavanja leševa životinja ovlašćena veterinarska organizacija bila dužna da pod nadzorom veterinarskog inspektora sprovede pojačanu dezinfekciju i dezinsekciju tog prostora što je i izvršeno; da navodi dati u krivičnoj prijavi protiv NN lica su neosnovani iz razloga što nije dostavljen nijedan dokaz koji ukazuje na uzročno posljedičnu vezu između zagađenja zemljišta i vode sa jedne strane i mjesta na kojem su zakopani leševi zaraženih životinja sa druge strane, o čemu su nadležne druge institucije.

Uz ovo obavještenje dostavljena je Zaštitniku kopija Naredbe o mjerama za sprječavanje širenja i iskorijenjivanje bolesti kvrgave kože i dopis Skupštini opštine Bijelo Polje br. 323/16-0101-1917/2 od 18. jula 2016.godine.

4. Zaštitnik je 16. juna 2017. godine, Osnovnom državnim tužilaštvu u Bijelom Polju dostavio spise predmeta formirane po prijavi mještana Srđevca, Crnče i Potoka Opštine Bijelo Polje na nadležno postupanje i zatražio od tužilaštva da ga o ishodu postupanja obavijesti u primjerenom roku.

5. Zaštitnik je 26. septembra 2017. godine, od Osnovnog državnog tužilaštva u Bijelom Polju, a s obzirom da do tog dana nije obaviješten o ishodu postupanja po predmetnoj prijavi, zatražio da ga obavijesti da li je tužilaštvo postupilo po prijavi, koje je radnje preduzelo i u kojoj je fazi postupak.

6. Tim povodom Osnovno državno tužilaštvo u Bijelom Polju, aktom Ktn. br. 68/16, od 28. septembra 2017. godine, obavijestilo je Zaštitnika da je nakon postupka izviđaja u kojem su pribavljeni svi potrebni dokazi i izvršeno vještačenje po vještaku veterinarske struke donijeto

rješenje o odbačaju krivične prijave Ktn br. 68/16, od 5. januara 2017. godine, jer u konkretnom slučaju nema elemenata bića prijavljenog niti drugog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti; da je primjerak rješenja sa pravnom poukom dostavljen podnosiocima prijave.

Uz ovo obavještenje tužilaštvo je dostavilo kopiju rješenja Ktn br. 68/16, od 5. januara 2017. godine.

7. Nakon toga Zaštitnik je od Osnovnog državnog tužilaštva u Bijelom Polju 9. oktobra 2017. godine, zatražio kopiju nalaza i mišljenja vještaka veterinarske struke .

8. Državno tužilaštvo u Bijelom Polju dostavilo je primjerak nalaza i mišljena vještaka veterinarske struke.

9. Zaštitnik je 9. oktobra 2017. godine, od Opštine Bijelo Polje zatražio da ga obavijesti da li je ta Opština postupila u skladu sa Naredbom o mjerama za sprječavanje širenja i iskorijenjivanja bolesti kvrgave kože, odnosno da li je odredila lokaciju za zakopavanje usmrćenih i uginulih životinja zaraženih od bolesti kvrgave kože, da li je obezbijedena mehanizacija za premiještanje i odvoženje zaraženih leševa i da li je obaviještena Uprava o sprovođenju navedenih mjera, kao i da Zaštitniku dostavi kopije akata.

10. Opština Bijelo Polje dostavila je obavještenje Zaštitniku br. 20-9906/2, od 23. oktobra 2017. godine u kojem je navedeno: da je Opština preduzela sve potrebne radnje i mjere koje su od nje tražene; da je određena radna grupa koja će se baviti navedenim problemom; da su radnu grupu činili rukovodioci Sekretarijata za ruralni i održivi razvoj i Sekretarijata za preduzetništvo i ekonomski razvoj, Menadžer Opštine, direktor Komunalnog preduzeća i načelnik Komunalne policije; da je napravljen dogovor sa pet preduzeća koja u svom posjedu imaju mehanizaciju koja bi se mogla upotrijebiti za ukop oboljelih goveda, da se stave na raspolaganju Opštini Bijelo Polje zbog urgentnosti situacije i obave poslovi iskopa jama za neškodljivo ukopavanje leševa zaraženih životinja od bolesti kvrgave kože; da je s obzirom da je Bijelo Polje opština koja je bila najviše pogođena ovom bolešću, u smislu broja grla, Opština morala angažovati više firmi kako bi u dvije grupe i naizmjenično zbog njihovih privatnih poslova mogli postići ukop svih životinja; da su ta preduzeća D.O.O Matador, D.O.O Kajić komerc, D.O.O Čelik company, D.O.O Komunalno-Lim Bijelo Polje, D.O.O intesa group; da je Opština obezbijedila dva opštinska terenska vozila koja su bila na raspolaganju Komisiji za procjenu štete, veterinarima i veterinarskim inspektorima, radi lakše mobilnosti; da su određena dva člana za komisiju procjene štete nastale usljed pojave bolesti „kvrgave kože“, na zahtjev Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja koji su svakodnevno uz ostale članove te komisije bili prisutni na terenu; da su ti članovi Fadil Bahović - samostalni savjetnik I za poljoprivredu u Sekretarijatu za preduzetništvo i ekonomski razvoj Opštine Bijelo Polje, i Suzana Rovčanin - samostalna savjetnica I za poslove razvoja poljoprivrede u Sekretarijatu za ruralni i održivi razvoj Opštine bijelo polje; da su pored njih u Komisiji bili i službenici Ministarstva Poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove; da je Opština obezbijedila jedno opštinsko vozilo i zadužila vozača da

svakodnevno odnosi uzorke uzete sa grla kod kojih je izražena sumnja da su oboljela od ove bolesti, iz tri bjelopoljske veterinarske ambulante, u laboratoriju za ispitivanje istih u Podgorici; da je sa ZU Institut za javno zdravlje iz Podgorice, sklopljen Ugovor, br. 20-3143 od 23. marta 2016. godine, i realizovana mjera sistemskog zaprašivanja komaraca u više navrata, koji je bio glavni uzrok prenošenja ove bolesti; da je Opština dostavila edukativni materijal (flajere), koje je izradilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, svim Mjesnim zajednicama, sa ciljem da se stanovništvo informiše o ovoj bolesti i mjerama zaštite koje mogu preuzeti; da je bila u konstantnim komunikacijama sa službenicima iz Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i veterinarskim inspektorima, po pitanju ovog problema; da je pokrenula postupak izbora rezervnih lokacija za ukop oboljelih životinja; da s obzirom da u Lokalnom urbanističkom planu te Opštine ne postoji lokacija koja je određena za ovu namjenu, postupak izbora lokacije zahtijeva određenu proceduru i vrijeme; da je odredila dva potencijalna lokaliteta sa više lokacije i to: Mjesto: Ramčina, katastarske parcele br.: 1690, 1691, 1692/1, 1693, 1694 i 1695/1; Mjesto: Prijeloz, katastarske parcele br. : 2263, 3280, 2790; da je nakon što su određene ove lokacije, Opština uputila Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja obavještenje da su lokacije određene i zahtjev br. 20-7461 od 08.08.2016. godine, pod naznakom HITNO, za odobrenje korišćenja ovih lokacija za ukop oboljelih grla od bolesti kvrgave kože; da s obzirom da se radi o opasnom životinjskom otpadu potrebno je bilo dobiti odobrenje ovog Ministarstva i odobrenje Uprave za veterinu i fitosanitarne poslove koje djeluje u sklopu Ministarstva o korišćenju i adekvatnosti tih lokacija; da je s obzirom da nije dobila nikakav odgovor od Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i od Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove uputila Urgenciju za stručnu pomoć za sprovođenje procedure i načina izbora lokacije za ukop leševa životinja oboljelih od bolesti kvrgave kože, br. 20-7563 od 12.08.2017. godine; da je tim dopisom traženo od Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja stručnu pomoć, kako treba postupiti u datom slučaju izbora lokacije i adekvatnosti iste; da je stručnu pomoć, shodno članu 122, stav 2 Zakona o lokalnoj samoupravi („Sl.list CG“, br. 42/03, 28/04, 75/05, 13/06 i „S1. list CG“, br. 88/09) Ministarstvo dužno da da organu Lokalne uprave na zahtjev tog organa; da s obzirom da Opština nije dobila odgovor ni na ovaj zahtjev, bila je spriječena da ukop izvrši na lokacijama koje su određene, pa je sekretar te Opštine telefonom kontaktirao Vesnu Daković direktoricu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove tražeći stručnu pomoć, nakon čega je dobio odgovor da je procedura za odobrenje i formiranje stručne Komisije za provjeru adekvatnosti lokacija kompleksna i zahtijeva određeno vrijeme, a s obzirom da vremena nema za to, jer se bolest uveliko širila, odlučeno da se ukop vrši na imanjima vlasnika oboljelih životinja, i to na dijelu koji odredi komisija, tj. grupa sastavljena od ljudi i službenika koja inače izlazi teren prilikom ukopa, u saglasnosti sa vlasnikom parcele i mještanima; da je takav način određivanja lokacije kako je kazala Vesna Daković, bolji i iz razloga sprječavanja širenja zaraze i suzbijanja rizika širenja zaraze zbog transpota životinja na udaljenoj lokaciji; da s obzirom da na teren prilikom ukopa svake oboljele životinje izlazi višebrojna ekipa sastavljena od: veterinara, veterinarskog inspektora, Komisije za procjenu štete koja je brojala više članova, dva iz opštine, i nekoliko iz Ministarstva poljoprivrede i Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, ljudi zaduženih za mehanizaciju, Opština smatra da je ova grupa ljudi u stanju da odredi lokaciju i obavi ukop prema upustvima, tako da je izbor lokacije ukopa bio na ovoj grupi ljudi koja je izlazila na teren.

Uz ovo obavještenje Zaštitniku je dostavljena određena dokumentacija.

III Utvrđene činjenice

11. Na osnovu pritužbe, izjašnjenja i dostavljene dokumentacije, utvrđeno je:

- da je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo Naredbu o mjerama za sprječavanje širenja i iskorijenjivanja bolesti kvrgave kože;
- da je Naredba objavljena u Službenom listu br. 56/16 od 23. avgusta 2016. godine, kada je i stupila na snagu;
- da je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u skladu sa svojim nadležnostima, 18. jula 2016. godine, uputila dopis Skupštini opštine Bijelo Polje za obezbjeđivanje mjesta za neškodljivo uklanjanje leševa goveda u slučaju pojave bolesti kvrgave kože goveda na teritoriji opštine Bijelo Polje;
- da je Opština Bijelo Polje u skladu sa dopisom Uprave i Naredbom o mjerama za sprečavanje širenja i iskorijenjivanja bolesti kvrgave kože, odredila lokaciju za ukop oboljelih životinja i preduzela druge neophodne mjere i radnje za zakopavanje usmrćenih i uginulih životinja zaraženih od bolesti kvrgave kože;
- da je Osnovnom državnim tužilaštvu u Bijelom Polju od strane građana mjesta Srđevac, Crnča i Potoci Opštine Bijelo Polje podnijeta krivična prijava protiv odgovornih lica koja su izvršila pokop oboljele stoke od kvrgave kože na lokacijama Ravna stijena (Potoci) Stolićevac i Srđevac;
- da je Osnovno državno tužilaštvo u Bijelom Polju postupajući po krivičnoj prijavi angažovalo vještaka veterinarske struke koji je nakon izlaska na lice mjesta i razmatranja spisa predmeta dao svoj nalaz i mišljenje;
- da je u nalazu vještaka dato mišljenje da su leševi grla stoke koji su zakopani na lokacijama Ravna stijena, selo Potoci, Prva Kosa, selo Srđevac uništeni na potpuno bezbjedan način i da nijesu mogli da ugroze životnu sredinu i zdravlje ljudi;
- da je Osnovno državno tužilaštvo u Bijelom Polju nakon ocjene prikupljenih dokaza našao da u konkretnom slučaju nema elemenata bića prijavljenog, niti drugog krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti i rješenjem odbacio krivičnu prijavu;
- da su o ishodu postupanja po krivičnoj prijavi obaviješteni njeni podnosioci.

IV Relevantni propisi

12. Ustavom Crne Gore («Službeni list CG», br.1/2007) određeno je:

„Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu.

Svako je, a posebno država, obavezan da čuva i unapređuje životnu sredinu "(član 23 st 1 i 3).

13. Zakonom o veterinarstvu ("Službeni list CG" br. 30/12 i 48/15) propisano je:

„Ovim zakonom uređuju se uslovi i način obavljanja veterinarske djelatnosti, zdravstvena zaštita životinja, mjere veterinarskog javnog zdravlja, veterinarska zaštita životne sredine, kao i druga pitanja od značaja za obavljanje veterinarske djelatnosti (član 1 stav 1);

"Veterinarska djelatnost, u smislu ovog zakona, obuhvata zaštitu i kontrolu zdravlja i dobrobiti životinja, suzbijanje zoonoza, kontrolu bezbjednosti i zdravstvene ispravnosti proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje i druge poslove veterinarskog javnog zdravlja, unaprijeđenje reprodukcije životinja sa stanovišta zdravstvene zaštite životinja i veterinarsku zaštitu životne sredine (član 2 stav 1);

"Ako na području jedinice lokalne samouprave nije obezbijeđeno sakupljanje, prerada ili uništavanje nus proizvoda, jedinica lokalne samouprave je dužna da obezbijedi vršenje tih poslova na drugi način, u skladu sa zakonom. Više jedinica lokalne samouprave može sporazumno obezbijediti vršenje poslova iz stava 3 ovog člana, u skladu sa svojim potrebama (član 104 stav st.3 i 4).

14. Naredbom o mjerama za sprječavanje širenja i iskorijenjivanja bolesti kvrgave kože ("Službeni list CG2 br. 56/16) propisano je:

"Organi lokalne uprave dužni su da:

- 1) sprovedu hitnu dezinsekciju-sistemske suzbijanje prenosioca bolesti komaraca i drugih insekata na prostorima koji su pogodni za njihov razvoj;
- 2) odrede lokaciju za zakopavanje usmrćenih i uginulih životinja i obezbijede mehanizaciju za zakopavanje;
- 3) obavijeste upravu o sprovođenju mjera iz podtač.1 i 2 ove tačke" (tačka 15 podtač 1, 2 i 3).

15. Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14), propisano je:

"Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda" (član 41 stav 1).

V Zaključna ocjena

16. Na osnovu pritužbe, izjašnjenja i pribavljene dokumentacije proizilazi da su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, preduzeli neophodne preventivne mjere u cilju maksimalnog smanjivanja rizika pojave bolesti kvrgave kože u Cnoj Gori i umanjenja negativnih posljedica u slučaju pojave ove bolesti; da je Ministarstvo donijelo Naredbu o mjerama za sprječavanje širenja i iskorijenjivanja bolesti kvrgave kože; da je Opština Bijelo Polje u skladu sa ovom Naredbom i postupajući po zahtjevu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, kojim je zahtijevano da Opština obezbijedi mjesto za neškodljivo uklanjanje leševa goveda u slučaju pojave bolesti kvrgave kože, preduzela radnje i mjere obezbjeđivanjem lokacije i odgovarajuće mehanizacije, kao i druge potrebne mjere za uklanjanje usmrćenih i uginulih leševa goveda od bolesti kvrgave kože; da je Osnovnom državnim tužilaštvu u Bijelom Polju od strane građana mjesta Srđevac, Crnča i Potoci Opštine Bijelo Polje podnijeta krivična prijava protiv odgovornih lica koja su izvršila pokop oboljele stoke od kvrgave kože na lokacijama Ravna stijena (Potoci) Stolićevac i Srđevac; da je u postupku po krivičnoj prijavi, radi provjere navoda iz prijave vršeno vještačenje

od strane vještaka veterinarske struke; da je vještak dao nalaz i mišljenje u kojem je navedeno da su leševi grla stoke koji su zakopani na pomenutim lokacijama uništeni na potpuno bezbjedan način i da nijesu mogli da ugroze zdravlje ljudi i životnu sredinu.

17. Imajući u vidu sprovedeni ispitni postupak, te cijeneći utvrđene činjenice i relevantne propise, Zaštitnik smatra da su nadležni organi u konkretnom slučaju, postupali u skladu sa zakonskim ovlašćenjima i svojim obavezama, da su preduzete potrebne mjere i radnje da se na pomenutim lokacijama na bezbjedan način unište i zakopaju leševi goveda zaraženih od bolesti kvrgave kože, kako se ne bi ugrozilo zdravlje ljudi i ugrozila životna sredina.

18. Kod ovakvog stanja stvari, nesumnjivo proizilazi da postupanjem Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i Opštine Bijelo Polje, nije ugroženo zdravlje i životna sredina građana mjesta Srđevac, Crnča i Potoci Opštine Bijelo Polje, te da nijesu povrijeđena prava podnosioca pritužbe.

ZAŠTITNIK
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE
Šučko Baković

Dostavljeno:

- podnosiocima pritužbe
- Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja - Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove
- Opštini Bijelo Polje